

Fransk militär tanke, formulerad av en svensk kommendör

av Per Edling

TITEL:

Marianne et Athéna – la pensée militaire française du XVIIIe siècle à nos jours (2011)

FÖRFATTARE:

Lars Wedin

FÖRLAG:

Economica, Paris 2011

EGENTLIGEN ÄR DET fantastiskt. En svensk får en bok om franskt militärt tänkande utgiven på franska. Kommendör Lars Wedin har sedan lång tid skrivit om strategiska och marina frågor – och blivit uppmärksammad för sitt arbete. Få svenskar kan stoltsera med Kungl Krigsvetenskapsakademiens medalj i guld, ett prestigefullt pris från franska Vitterhetsakademien *Académie des sciences morales et politiques* och nu senast en trekvartssida i DN. Wedins bok *Marianne et Athéna* handlar om franskt militärt tänkande under de senaste 300 åren. En svensk version av boken kom ut redan 2007, men den föreliggande franska versionen är omarbetad, utvecklad och bättre. – Man blir klokare efter hand, med Lars Wedins egna ord.

Redan på den andra textsidan av sitt arbete skriker Wedin till den franska militärfilosofins försvar. Colin S Grays *Modern Strategy* (1999), vilken påstår sig vara den första mer omfattande beskrivningen av strategins alla aspekter, saknar helt hänvisningar till franska militära tänkare. Wedin befärdar att franskt militärt tänkande håller på att glömmas bort, och det första av

hans två huvudsyften är alltså att introducera detsamma för läsaren. Det andra är att Wedin vill foga ytterligare en byggsten till den militärteoretiska kunskapen. Han gör detta genom att påvisa banden mellan filosofisk utveckling och franskt militärt tänkandet. Denna koppling ska göra det lättare för oss att förstå Frankrike och dess särdrag.

För att läsaren ska förstå varom arbetet handlar, definierar Wedin några viktiga begrepp, som strategi och operationer. Denna inledande diskussion blir arbetets teoretiska ram som för framställningen från upplysningstiden tid ända fram till våra dagar. Dispositionen är klassiskt kronologisk, men följer två huvudteman: landrespektive sjökrigföring. Språket är rappt och ledigt, även om Wedin och hans översättare ibland excellerar i överkant med verbens böjningsformer. Teoretiska bidrag från franska storheter som de Guibert, Colbert, Jomini, Castex och Poirier presenteras på ett lättillgängligt och tilltalade sätt. Även inflytelserika icke-franska tänkare (Clausewitz, Mahan, Douhet etc) har sin självklara plats i beskrivningen. Fram trä-

der en bild av en lång och stark militärfilosofisk tradition, som på olika sätt besvarat frågor om hur Frankrike på bästa sätt nyttjar sina militära verktyg, från rytteritaktik och fortifikationslära till kärnvapenavskräckning och upprorsbekämpning.

Kopplingen mellan den allmänna världens filosofiska strömningar och den mer specifika militära idén är en särskilt intressant aspekt av Wedins arbete. Exempelvis förklarar han hur upplysningstidens kunskapsörst grundlade den militära teoribildningen samt hur den tekniska utvecklingen och darwinismen under andra halvan av 1800-talet skapade förutsättningar för utvecklingen av *la Jeune école* – en alternativ syn på utnyttjandet av sjöstridskrafter. Detta idéhistoriska bidrag till teorikomplexet är originellt. Dessutom kan Wedins approach användas för att studera liknande utveckling någon annanstans.

Det främsta bidraget med Wedins studie är dock att han påminner läsaren om att det finns ett alternativ till den omfattande amerikanska militära teoribildningen. Här finns ett alltså betraktelsesätt som kanske passar bättre, både för en mer försiktig syn på våldsutnyttjande och för den situation som uppstår när resurserna inte är oändliga. Det är svårt att idag se ett framtida medialt och politiskt fokus som kommer att vara tillåtande mot dem som slösar med människoliv och andra tillgångar. Alltså finns det all anledning att fundera på om inte Wedin har rätt.

Huruvida man bör välja en strategi som är ensidigt inspirerad av Frankrike, vars militära framgångar inte varit särskilt påtagliga sedan våren 1940, kan givetvis ifrågasättas, men även det reella värdet av huvuddelen av USA:s militära ansträngningar sedan 1945 kan diskuteras. Vad som däremot är uppenbart är att det finns ett teoretiskt bidrag som man går lätt miste om på

grund av dåliga kunskaper om Frankrike. Trångsynthet kan leda till utveckling eller kopiering av metoder som inte passar. Att det finns anledning att försöka ta till sig ytterligare perspektiv är oomkullrunkeligt och Wedin erbjuder en bra möjlighet därtill.

Wedins egen tanke är både fri och rik, vilket framför allt märks i de slutsatser varmed han avslutar varje kapitel. Det är med påtaglig skärpa som han hyllar och kritiserar de många tänkarna. Wedin påpekar också att den franska militära tanken i mycket stor omfattning varit, och är, beroende av den kulturella jordmån där den utvecklats. Vid de tillfällen som censur, dogmatism eller politisk beröringsskräck gjort att Frankrike förbjudit, auktoritärt styrt eller bara bortsett från militärt nytänkande, har nederlaget blivit en direkt konsekvens. Dålig styrning och förgubbning ledde till förlusten av Alsace och Lorraine 1870. Mellankrigstidens undfallenhet och bristande förmåga att förstå utvecklingen ledde till förnedringen 1940.

Inom ramen för denna diskussion tar Wedin upp avsättandet av generalen Vincent Desportes, författare av flera moderna militärteoretiska arbeten och före detta chef för den franska högre stabsutbildningen. Sommaren 2010, under sin tid som skolchef, levererade generalen en svindande kritik mot kriget i Afghanistan och fick snart se sig om efter ny tjänst. Vilka blir följderna om dagens kritiska militära tänkare sparkas, tycks Wedin fråga sig.

Det är inte lätt att hitta brister i Wedins arbete. Möjligen hade framställningen uppfattats vara ännu gedignare om han i än större omfattning refererat till de olika tänkarnas originalverk istället för att stödja sig på olika bearbetningar. Man skulle alltså kunna ifrågasätta Wedins empiriska bidrag, men den helt nya och lättillgängliga

form som han ger den franska militära tanken överskuggar med råge detta problem. Vidare ansluter sig Wedin till uppfattningen att en förlust i ett krig automatiskt leder till ett omfattande förbättringsarbete i syfte att undvika en ny förlust, på samma sätt som att seger skulle leda till stagnation. Det är nog riktigt att fiaskot 1940, när den tyska pansarhären tog vägen förbi Maginotlinjen, i mångt och mycket berodde på oförmåga att förutse framtiden och tankens stelhet, men det finns också exempel på motsatsen. Som exempelvis Steven Peter Rosen påpekar utvecklades inte den ryska armén för att den fått rejält stryk av japanerna i början av 1900-talet. Inte heller skedde i USA någon särskild förbättring av förmågan till upprorsbekämpning efter Vietnamkriget. [Rosen, Steven Peter, *Winning the Next War* (1991), Cornell: University Press, s. 9.]

Wedin lyckas utan tvekan med sina uppsåt. För det första påminner han om att det franska militära tänkandet har varit och är blomstrande. Dessa tankar erbjuder tänkvärda alternativta perspektiv. För det andra etablerar Wedin en parallell mellan allmän och militär filosofi. Denna idéhistoriska koppling kan få betydelse för förmågan att förstå militärt tänkande i kulturer

som är betydligt mer avlägsna än den franska. Dessutom höjer Wedin genom sin bok ett varningens finger: om ett system vill bli framgångsrikt gäller det att möjliggöra och stimulera de intellektuella ansträngningarna inom det aktuella området. Även kritiker måste få komma till tals.

Som namnet antyder har Wedins arbete också ett metaforiskt plan. På detta låter han arrangera ett möte mellan den franska nationalsymbolen Marianne, som brukar avbildas när hon stormar Bastiljen, barbröstad och med trikoloren i hand, och Athéna, krigets och visdomens gudinna. Wedins slutsats är att den franska militära tanken är fäst dem emellan, i spänningen mellan en sönderriven klänning och en slät marmorstaty, mellan pessimism och storhet. Egentligen är det fantastiskt.

Recensenten är kommandörkapten och master ès lettres.

Lars Wedins bok *Marianne och Athéna* recenserades av ledamoten Santesson i *KKrVAHT*, 6. häftet 2007, s 81-88. Föreliggande franska upplaga är såväl utökad som förnyad samt har genomgått en förbättrad korrekturbehandling.